

Apărarea avansată – concept, plan și acțiune pentru soluționarea agresiunii rusești la frontiera estică a NATO

*Forward defense – concept, plan, and action for solving
russian aggression at Nato's eastern border*

Prof.univ.dr. Iulian CHIFU*

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: keafuyul@gmail.com

Abstract

Apărarea avansată nu este un concept nou. Este mai degrabă tradițional, provenind din timpul Războiului Rece și implicând, inițial, postura și strategia nucleară. Perspectiva unor posibile atacuri pe teritoriul NATO – în viitorii 2-3-5-8 ani – necesită o revizuire a conceptului și, în consecință, a deciziilor politice, a planificării strategice, a aplicării acestor decizii și a dezvoltării forțelor și capacităților pe teren. Combinând capacități nucleare flexibile, o strategie de ripostă masivă cu forțe convenționale și de descurajare prin asigurare, descurajare prin negare, prezență avansată, capacități de proiecție rapidă, hotărâre, luare de decizii eficiente, postură avansată, am putea construi o nouă doctrină actualizată de apărare avansată. Dar dezbateră trebuie să aibă în vedere ce este teoretic dezvoltat, tehnic fezabil, politic acceptabil, sustenabil financiar și credibil din punct de vedere strategic în „noua apărare avansată” pentru a garanta inviolabilitatea teritoriului aliat. Iar limita de bază este definirea și perfecționarea apărării avansate fără o reconsiderare dincolo de mijloacele existente.

Forward defense is not a new concept. It is rather traditional, coming from the Cold War and implying, originally, the nuclear posture and strategy. The perspective of possible attacks on NATO territory – in the next 2-3-5-8 years – requires a review of the concept and, consequently, of the political decisions, strategic planning, enforcement of those decisions, and development of forces and capabilities on the ground. Combining nuclear flexible capabilities, a strategy of massive retaliation with conventional forces and deterrence by reinforcement, deterrence by denial, forward presence, rapid projection capabilities, resolution, effective decision-making, and forward posture, we could build a new, updated doctrine of forward defense. However, the debate has to consider what is theoretically developed, technically feasible, politically acceptable, financially sustainable, and strategically credible in the „new forward defense” for granting inviolability of allied territory. The basic limitation is to define and refine forward defense without a reconsideration beyond existing means.

Cuvinte-cheie:

apărare avansată; descurajare; apărare prin negare; angajament extrateritorial;
profunzime strategică; postură avansată.

Keywords:

*forward defense; deterrence; defense by denial; extra-territorial engagement;
strategic depth; forward posture.*

Info articol

Primit: 15 mai 2024; Evaluat: 3 iunie 2024; Acceptat: 7 iunie 2024; Disponibil online: 5 iulie 2024

Citare: Chifu, I. 2024. „Apărarea avansată – concept, plan și acțiune pentru soluționarea agresiunii rusești la frontiera estică a NATO”. *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, 13(2): 7-20. <https://doi.org/10.53477/2065-8281-24-10>



© Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”

Articol cu acces deschis distribuit în conformitate cu termenii și condițiile licenței Creative Commons Attribution ([CC BY-NC-SA](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/))

Conceptul de apărare avansată își are rădăcinile în istorie, în geopolitică și în diversele niveluri de ambiție din istorie. Primul tip a fost dezvoltat de puterile navale, de statele insulare și de marile puteri îndepărtate, având în vedere necesitatea de a înfrunta inamicul în afara teritoriului, în mările de la distanță și în oceanele globului. Fie că este vorba de SUA, Marea Britanie, Turcia, Australia, Singapore, toate statele au avut partea lor în dezbateri și au introdus apărarea avansată în documentele lor strategice și de securitate. În unele cazuri, apărarea avansată a fost doar o piesă sau un capitol al manifestării sindromului postimperial sau al strategiilor neoimperiale, al viselor nostalgice de mărire sau al noilor oportunități descoperite pentru a-și proiecta interesele în propria regiune, așa cum este cazul Uniunii Sovietice, al Rusiei sau al Iranului ([Chifu și Țuțuianu 2017](#)).

Marea Britanie a avut o formă de apărare avansată de tip maritim, naval și de proiecție a puterii în timpul prezenței sale coloniale globale, care se transpune astăzi, într-o versiune limitată, în relația sa militară cu Europa, UE și Franța, în special. SUA au început gândirea în materie de apărare avansată cu o apărare avansată navală, mai întâi în afara apelor sale teritoriale, după care au dezvoltat o apărare avansată globală a intereselor proprii, au creat o teorie de protejare a cetățenilor proprii în întreaga lume ([US Department of State – Bureau of Consular Affairs, fără an](#)) și a accesului la resursele necesare ([US Department of Commerce 2020](#)), indiferent unde se află acestea, echilibrând puterile regionale (creând, în cadrul acestui proces, neorealismul, ca abordare teoretică) și legând propria securitate de securitatea Europei în timpul celor două războaie mondiale și odată cu înființarea NATO. Ultimul deceniu a adus în prim-plan dezbateri privind împărțirea echitabilă a costurilor pentru apărarea comună în interiorul Alianței (angajamentul de apărare) ([NATO 2024](#)) și cea referitoare la responsabilitățile din vecinătatea Europei. Discutând despre apărarea avansată, SUA au trecut la asumarea prezenței avansate, apoi a descurajării, a posturii avansate, discutând, în prezent, despre credibilitatea unei poziții avansate întărite și despre nevoia de coaliții și alianțe globale, într-o geometrie variabilă.

Turcia începe să introducă logica „apărării avansate” cu Mavi Vatan – doctrina navală turcă. Neo-otomanismul lui Davudoglu și politica „zero probleme cu vecinii” au constituit, de asemenea, o teorie strategică de „apărare avansată”, bazată, în principal, pe o percepție a culturii comune și pe utilizarea sistematică a *soft powerului*, care a devenit, după 2009 și mai ales după tentativa de lovitură de stat din 15 iulie 2016, un pilon de *hard power* al politicii avansate turcești ([Taspinar 2008](#)). Așa cum a fost cazul Organizației Statelor Turcice (OTS), denumită anterior Consiliul Turcic sau Consiliul de Cooperare al Statelor vorbitoare de limbă turcă. Aici, discuția despre legăturile culturale legitime, abordarea *soft power*, alianța și obiectivele de apărare avansată sau acțiune ofensivă este deschisă, iar o serie de state au abordări diferite, calificând chiar acele evoluții drept amenințări directe – Grecia, Cipru, Iran. Dar noutatea în această abordare este, de asemenea, apărarea dincolo de teritoriul național ([Areteos 2020](#)).

Uniunea Sovietică și Rusia au îmbrățișat o teorie a spațialității necesare, a profunzimii strategice și a zonelor tampon, venită de la Ecaterina cea Mare și de la

incendierea Moscovei de către tătari. Acest lucru a dus la geopolitica clasică rusă și la instituționalizarea cazacilor, oameni liberi, fermieri și luptători, apărători ai granițelor imperiului. Dar acest lucru s-a transformat mai ușor în ambiții imperiale, postimperiale și neoimperiale de agresiune, violență și ocupație atunci când sovieticii au introdus sferele de influență, transformate de Rusia în sfere de interes strategic – cu concepte și acțiuni de la suveranitatea limitată a statelor comuniste vecine (Romaniucki 2016) la conflicte înghețate și prezența rusă în spațiul postsovietic, (Chifu și Țuțuiianu 2017) ca abordări postimperiale, și anexarea de teritorii prin forță militară, începând cu 2008 în Georgia, ca obiective neoimperialiste. Rusia a dovedit că statele nealinierte, neutre și zonele tampon devin doar zone gri, pe care nu le-a ocupat încă.

Cu siguranță, aceasta nu este o apărare avansată autentică și acceptabilă, în conformitate cu dreptul internațional și cu ordinea bazată pe reguli, ci doar un exces de interpretare a conceptului și de aspirații și dorințe excesive, dorințe transformate în realitate, odată ce nu există opoziție la actele ofensive ale Rusiei. Ucraina se încadrează în această presupusă abordare de apărare avansată (de fapt, geopolitică a spațiului, a teritoriului și adâncimii necesare/prezuate). Declarațiile lui Putin legate de necesitatea unei zone tampon în interiorul Ucrainei pentru apărarea intereselor Rusiei (President of Russia 2024), precum și declarațiile lui Lavrov, potrivit cărora această zonă tampon în interiorul Ucrainei este pe atât de mare ca și distanța de tragere a noilor arme cu rază lungă de acțiune transferate Ucrainei (Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation 2024) arată această abordare neoimperială teritorială, așa cum o arată și ultimatumurile/prezuatele/propunerile din 2021, care ilustrează și dorințele, și viziunea Rusiei asupra Noii Securități a Europei (Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation 2021).

Războiul informațional își joacă rolul în această abordare rusă hibridă a apărării avansate, în special în spațiul postsovietic, prin pretenția că transformă mediul politic, cultural și strategic într-unul prietenos prorus – fapt profund contestat de statele independente, care-l consideră o manifestare explicită a neoimperialismului rus (Chifu și Simons 2023). De fapt, Rusia a respins zonele tampon, transformându-le doar în viitoare zone controlate de Rusia. Extinderea și ocuparea acestor regiuni din Ucraina sunt o simplă încercare de a închide această nouă breșă, tip Fulda, în Europa de Est, care a dus la războiul de agresiune la scară largă, de mare intensitate și pe termen lung în Ucraina. Și, se întâmplă odată ce abordarea de spațialitate și teritorialitate s-a dovedit a nu mai fi valabilă, odată ce Ucraina lovește rafinării și depozite de petrol, baze militare și infrastructuri logistice la 1500 km adâncime pe teritoriul rusesc, folosind doar drone civile produse industrial.

O abordare interesantă a apărării avansate apare în strategia Iranului. Impulsionată de nevoile războiului Iran – Irak, aceasta a plecat de la motivația religioasă șiită de susținere a minorităților din statele sunnite și a trecut la o proiecție ideologică a revoluțiilor și a provocărilor la adresa regatelor și califatelor create aici, pe pământ. Rivalitățile și politicile împotriva statului israelian și oportunitățile de pe teren în

Siria și Irak, precum și în Yemen, au ridicat miza pentru apărarea avansată prin *proxy*. Atacul din 13 aprilie 2024 a dezvăluit confruntarea directă dintre cele două state și a arătat limitele capacităților militare ale Iranului. Mai mult, *leadershipul* Iranului este conștient de limitele și de respingerea în societate a acestor investiții în *proxy*, astfel încât reconsiderarea acestei forme de apărare avansată, determinată de mijloace oportuniste, este pe cale să se producă.

Metodologie

Pentru a atinge scopul studiului – un concept dezvoltat teoretic, fezabil din punct de vedere tehnic, acceptabil din punct de vedere politic, sustenabil din punct de vedere financiar și credibil din punct de vedere strategic, „noua apărare avansată” –, precum și pentru aplicabilitatea unui astfel de concept în garantarea inviolabilității teritoriului aliat, am folosit studii comparative, o abordare și decantare epistemologică a conceptului, analiza de conținut și un studiu amplu al documentelor de securitate și al celor strategice ale diferitelor state.

Apărarea avansată: conceptul

Apărarea avansată este un concept cu o definiție clară, dar cu o nevoie uriașă de adaptare constantă la evoluția tehnologică și strategică, la locul aplicabilității concrete, la deficitul de resurse și capacități, precum și la mediul strategic concret aflat în discuție. Aceasta nu creează o bază conceptuală diferită – este vorba în mod clar despre apărarea teritoriului unui stat cât mai aproape de sursa amenințării și cât mai departe de teritoriul său. Dar relația complexă cu propriul teritoriu și lipsa de profunzime strategică, acolo unde este cazul, componenta maritimă – cu ape teritoriale și zone exclusive – față de frontierele terestre și, mai ales, acceptabilitatea (și resursele) de a face față amenințării la mare distanță, în fața frontierelor, reprezintă o provocare constantă. Ca și evoluția tehnologică a capacităților și a descurajării. Conceptul este strâns legat și în relații complexe cu conceptele de prezență avansată, descurajare, proiecția puterii, postură avansată, credibilitate – atât în ceea ce privește percepția, cât și acțiunile concrete care dovedesc voința, hotărârea și aplicabilitatea factuală a deciziilor. Și, se schimbă odată cu generația tehnologică. Dar cea mai mare schimbare a survenit odată cu creșterea distanței istorice în timp față de momentul utilizării armelor nucleare și față de actualele modalități nucleare de descurajare, credibilitatea descurajării nucleare și lipsa de acceptabilitate a utilizării acestor arme în războaie concrete. Dacă disuasiunea nucleară strategică și tactică clasică este încă prezentă (credibilitate discutabilă, totuși), acceptabilitatea utilizării armelor nucleare subtactice și a armelor nucleare de mici dimensiuni în teatru este un subiect recent deschis de Rusia ([Tetrajs 2018](#); [Colas 2023](#)).

Modul de apărare avansată pe mare începe să fie pus la încercare de noile abordări hibride ale Chinei în Marea Chinei de Sud, cu hărțuiri și cu folosirea unor tunuri

cu apă, lansate asupra navelor aflate în apele internaționale, teritoriale sau disputate ale Filipinelor. Apărarea avansată nu mai este realizabilă fără aliați și coaliții, bazate deopotrivă pe valori comune sau, deopotrivă, pe interese comune. Apărarea avansată se confruntă cu dezbaterile conceptuale privind apărarea țării prin apărarea aliaților și cât de departe ar trebui să meargă un astfel de efort atunci când apărarea avansată este apărarea aliaților ([Chifu și Simons 2017](#)). Iar acum, noua generație de apărare avansată dezbate acțiunea dincolo de granițe. Departe, în afara teritoriului. O adevărată lecție învățată din războiul de agresiune al Rusiei în Ucraina, când putem vedea cât de dificil și de dureros este să recâștigi un teritoriu după ce l-ai pierdut, în așa fel încât să eviți ca nici măcar un centimetru din teritoriu să cadă sub controlul unui adversar.

Conceptul provine din analiza empirică și din necesități militare practice, asta este sigur. Și, de aceea această flexibilitate a interpretărilor și a modalităților de aplicare care modifică, nuanțează sau adaptează conceptul, cu gradul său de universalitate. De exemplu, opțiunea preferată de Washington, de „apărare avansată” în regiuni critice, cum ar fi Asia de Est, este pregătirea pentru a contracara amenințările atunci și acolo unde se materializează, mai degrabă decât să răspundă direct, la mult timp, după ce a avut loc agresiunea, sau să răspundă indirect, prin impunerea de costuri în alte teatre, semnalând în mod clar și credibil că Statele Unite se vor opune obiectivelor unui adversar și vor veni în ajutorul aliaților săi ([Montgomery 2017](#)). Apărarea avansată, în acest caz, acoperă atât descurajarea și asigurarea, cât și realizarea stabilității în regiunile în care aceasta contează cel mai mult.

Australia are un concept de apărare avansată, legat de geografia sa strategică, care „dictează că ar trebui să planificăm operațiuni mai proactive, care să se concentreze pe înfrângerea atacurilor în apropierea noastră maritimă și aeriană înainte ca acestea să ajungă pe teritoriul australian. (...) este vorba de a fi pregătiți să contribuim în mod activ la obiectivul nostru de a avea o Australie sigură într-o regiune sigură” ([Parliament of Australia 1997a](#)). Ideea de acțiune în afara teritoriului este resimțită și în Politica strategică a Australiei din 1997, care admitea că apărarea Australiei ar putea implica operațiuni în fața țărmului australian, punând accent pe urmărirea intereselor de securitate în afara teritoriului Australiei ([National Library of Australia 1997](#), 31-36).

Australia nu numai că recunoaște relația apărării avansate cu mediul geografic local, relativizează conceptul la acest context și introduce în mod explicit cerințele de apărare în afara teritoriului său – și pe teritoriul aliaților din regiune, în afara conceptului naval acceptabil ca țară insulară –, dar consideră, de asemenea, valoarea adăugată a acestor acțiuni proactive avansate, dincolo de teritoriul său, chiar dacă resursele și capacitățile sale nu corespund unui nivel de ambiție, de a se apăra la scară largă împotriva oricărei amenințări. De asemenea, notează că structurarea forțelor pentru operațiuni semnificative în Eurasia în cadrul apărării avansate, chiar dacă forțele Australiei nu au fost decisive, pot fi folosite și considerate ca un mijloc de a obține bunăvoință și securitate în viitor din partea principalilor aliați ([Parliament of Australia 1997b](#)). Observația referitoare la capacități se regăsește și în abordarea turcă a apărării avansate. Analiștii autori ai acestor documente notează că, „fără creșterea cumulativă

a industriei de apărare din ultimele patru decenii, o trecere pronunțată la actuala abordare *hard power* nu ar fi fost posibilă. (...) Creșterea în timp a unei industrii de apărare autohtone și, la fel de important, dacă nu chiar mai important, sentimentul de putere pe care aceasta l-a întărit la Ankara generează o postură agresivă și o pregătire pentru acțiuni militare în multiple sfere” (Sinem 2020).

Un alt caz este politica de apărare a Singapore, din 1965 până la începutul anilor '80, definită ca apărare avansată, în care Forțele Armate ale Singapore, (SAF) s-au concentrat pe dobândirea capacității de a desfășura o campanie militară ofensivă în Malaysia, în cazul unor amenințări la adresa securității Singapore sau a continuității aprovizionării cu apă din Malaysia (Yaacob 2022). Acest lucru introduce o dezbatere cu privire la linia subțire dintre acțiunile defensive și cele ofensive și dacă această abordare a apărării avansate nu are și o latură ofensivă. În acest context, cazul apărării avansate a Iranului este la fel de interesant: logica Teheranului din spatele apărării avansate fiind „prevenirea pătrunderii amenințărilor simetrice și asimetrice în interiorul granițelor Iranului” (Barzegar, fără an). Aplicarea puterii în zona de securitate mai largă a Iranului poate fi văzută ca o acțiune ofensivă, chiar dacă conceptul a evoluat în ultimii 40 de ani, de când nevoile militare practice ale Iranului din timpul războiului Iran – Irak s-au transformat în conceptul de apărare avansată, bazat pe modelul *proxy*, și și-a dovedit, de asemenea, utilitatea.

Atunci când ISIS a comis primele sale atacuri în Teheran, în iunie 2017, Iranul a afirmat că, dacă nu ar fi intervenit militar în Siria și Irak, s-ar fi confruntat cu o amenințare ISIS mult mai mare în interiorul granițelor sale. Dar, în acest caz, conceptul de apărare avansată la scară largă este văzut ca parte a unei mari strategii de extindere a influenței sale, fiind mai degrabă ofensiv decât defensiv, chiar dacă conceptul și aplicarea sa au fost, la început, unul contextual și oportunist, venind din întâmplare, nu din planificare (Vatanka 2021a). Și asta, pentru că dependența Teheranului de apărarea avansată și de milițiile străine este, în mare parte, o alegere proprie în toate versiunile de apărare avansată geopolitică, de la Yemen la Siria și Libia. În prezent, elita politică și militară de la Teheran regândește conceptul și sustenabilitatea doctrinei de apărare avansată (Vatanka 2021b), având în vedere falia dintre costuri și beneficii și mai ales nevoile de dezvoltare internă ale statului iranian.

Analiza epistemologică a dovedit că acest concept este într-adevăr foarte stabil, iar definiția este clară și cu o identitate care îl recomandă drept concept de sine stătător. Ideea de aplicabilitate și de definire practică, concretă, legată de situația regională sau locală și de mediul de securitate este o variație acceptabilă și nu induce dificultăți în structura conceptuală a apărării avansate. Cum se ajunge la această apărare avansată și unde – în interiorul propriei frontiere, cât mai aproape de linia de contact, în fața liniei de coastă, în apele teritoriale sau în zonele economice exclusive, în cazul forțelor navale, sau în afara teritoriului național, – în ce condiții juridice, în funcție de regiune, acest lucru urmează să fie dezvoltat și acoperit de nuanțe și interpretări care să nu relativizeze conceptul. Același lucru este valabil și pentru conținutul apărării avansate și pentru interpretările sale, în cazul unor acțiuni care cad sub aspectele

abordării ofensive, în acest proces, revenim la dezbateră epistemologică despre linia de demarcație dintre apărare și ofensivă în studiile militare, care este una clasică.

Istoricul NATO privind apărarea avansată. Înainte ca războiul să se întoarcă în Europa

Apărarea avansată nu este un concept nou în cadrul aliat transatlantic. În primul Concept Strategic din 1949, apărarea avansată se referea la descurajarea prin pedeapsă, prin amenințarea cu armele atomice americane (Monaghan 2022). Scopul inițial era crearea unui factor de descurajare puternic, pentru orice națiune sau grup de națiuni care amenința pacea, independența și stabilitatea familiei de națiuni din Atlanticul de Nord (NATO 1950a), și descurajarea prin negare, prin poziționarea unor forțe adecvate pentru a apăra teritoriul aliat împotriva invaziei. Strategia de negare a NATO a fost una de apărare avansată, menită să „oprească înaintarea inamicului cât mai departe posibil spre est” și o opoziție activă față de agresiunea pe timp de pace „prin toate măsurile care nu implică războiul” (NATO 1950a). Este adevărat, eram aproape în timp de utilizarea armelor nucleare la Hiroshima și Nagasaki și mai ales înainte de primul test nuclear sovietic (29 august 1949). Prin urmare, baza conceptuală de atunci se raporta la sindromul armei supreme și s-a axat doar pe această bază și pe impactul major al memoriei folosirii armei nucleare.

Odată cu cel de-al doilea Concept Strategic al NATO, în 1952, a fost stabilită o „strategie avansată”, adecvată apărării Europei, care avea în vedere „menținerea inamicului cât mai la est, în Germania, utilizând toate mijloacele ofensive și defensive disponibile pentru a-i refuza sau limita la maximum libertatea de acțiune” (NATO 1952). În 1957, se discuta despre forțe avansate desfășurate, cu forța dată de bombardierele strategice în prim-plan (NATO 1957). Iar în 1958, generalul american Lauris Norstad, pe atunci comandant suprem aliat în Europa, a formulat obiectivul de a apăra „cât mai avansat posibil pentru a menține integritatea zonei NATO” – inclusiv Scandinavia (NATO 1957; NATO 1952). Aceasta a fost prima misiune de tip *out of area* – apărarea avansată admitând activități acceptabile dincolo de teritoriul NATO.

În 1968, apărarea avansată mai avea încă o componentă nucleară importantă. După criza din Cuba, am trecut de la teza represaliilor masive – descurajarea avansată de până atunci – la un răspuns flexibil. Amenințarea cu pedeapsa prin răspuns nuclear copleșitor, la eventuala invazie sovietică, sau cu utilizarea armei nucleare s-a realizat, până la acest Concept Strategic, prin „represalii masive” plus o forță de „scut”, desfășurată avansat, pe care NATO o putea întări rapid. Mai mult, pentru a consolida credibilitatea forțelor scutului NATO, cel de-al patrulea Concept Strategic a pus accent pe „creșterea rapidă a posturii sale avansate” prin „eșalonarea corespunzătoare în adâncime, în locații tactice adecvate”, sprijin logistic, mobilitate tactică, suplimentarea forțelor locale cu cele ale aliaților și o forță de rezervă NATO complet antrenată, echipată și pregătită (US Department of State 1962).

În 1991, în ciuda amenințării nucleare încă existente din partea Uniunii Sovietice, Conceptul Strategic a introdus o prezență avansată redusă. De fapt, conceptele strategice ale NATO de după Războiul Rece au pus un nou accent pe capacitatea de a proiecta puterea în afara teritoriului aliat prin operațiuni expediționare. Acesta a fost noul instrument de apărare avansată. De exemplu, pentru a satisface „nivelul semnificativ redus” al forțelor, alocate acum frontului estic al NATO, forțele americane bazate în Europa au fost reduse de la 330.000 la 100.000 de soldați (Kugler și Binnendijk 2008, 45). Dacă în timpul Războiului Rece, „paradigma operațională călăuzitoare a NATO a fost apărarea avansată, din nordul Norvegiei, prin Germania de Vest, până în estul Turciei, în era post-Război Rece, paradigma operațională a devenit capacitatea NATO de a desfășura operațiuni expediționare cu scop și amploare variate” (Palmer 2016).

În 2010, forța de apărare avansată a fost înlocuită cu o prezență avansată mai mică prin conceptul de descurajare prin reasigurare. Și abia în 2014, după revenirea la schimbarea frontierelor europene prin mijloace militare, NATO a revenit la descurajare. „Noi, șefii de stat și de guvern ai țărilor membre ale Alianței Nord-Atlantice, ne-am reunit în Țara Galilor într-un moment crucial pentru securitatea euroatlantică. Acțiunile agresive ale Rusiei împotriva Ucrainei au provocat în mod fundamental viziunea noastră asupra unei Europe întregi, libere și pașnice” (NATO 2014).

În acest moment, unii discutau chiar despre faptul că schimbările în ceea ce privește apartenența la NATO au creat, de asemenea, noi zone de apărare avansată, majoritatea acestora trebuind acum să fie asumate de foști membri ai Pactului de la Varșovia. Sursele respective afirmă că, în afară de Polonia, multe dintre aceste țări fac eforturi semnificative amestecate pentru a dezvolta forțe militare moderne și interoperabile cu forțele statelor NATO mai vechi, iar aceste schimbări au modificat principalele regiuni în care NATO trebuie să desfășoare apărarea avansată (Cordesman și Hwang 2021a), susținând că apărarea avansată era imposibil de aplicat, din motive practice.

Dezbaterea privind apărarea avansată a NATO înainte și după războiul de agresiune al Rusiei

Abordarea și interpretarea conceptului de apărare avansată în practică, în cadrul NATO, au fost mai degrabă conservatoare și reținute. Acest lucru a fost determinat de opiniile stricte și conservatoare la nivel european și de procesul de decizie prin consens. Primele referințe menționau că, pentru a-și consolida credibilitatea de descurajare, NATO ar trebui, de asemenea, să pună capăt în mod oficial restricțiilor autoimpuse privind desfășurarea permanentă de trupe pe flancul estic (Wojciech 2022).

Leon Panetta a găsit o altă condiție privind apărarea avansată: ca America să fie lider pe scena internațională – angajând alte națiuni și construind coaliții capabile. Așadar, mai mult ca oricând, americanii trebuie să meargă în exterior pentru a rămâne în siguranță acasă, cu o armată pregătită și bine antrenată, poziționată avansat și echipată cu cele mai moderne și avansate arme și sisteme disponibile. O apărare avansată tipic americană, într-un context NATO, de asemenea, dar recunoscând, în

același timp, limitele capacităților: „amenințările cu care ne confruntăm sunt pur și simplu prea numeroase și complexe pentru ca americanii să le poată aborda singuri. Pur și simplu nu dispunem de resursele necesare pentru a ne apăra suficient țara și cetățenii împotriva puterilor revizioniste, a statelor necinstite și a organizațiilor teroriste simultan” (Panetta 2020). Prin urmare, soluția pentru apărarea avansată a fost un sistem de coaliții și alianțe cu o geometrie variabilă.

Anii de după 1991 până la război au dus la o perioadă de scădere accentuată a forțelor americane în Europa. În perioada de dinainte de 2014 și de începerea războiului dintre Rusia și Ucraina, numărul trupelor americane a scăzut de la 222.500 la aproximativ 40.500. De asemenea, se estimează că efectivul total de trupe pentru întregul Comandament European al SUA (USEUCOM), desfășurat efectiv în Europa, a scăzut de la 283.100 la 66.998 (Cordesman și Hwang 2021b). Majoritatea statelor europene din NATO și-au redus forțele și au avut rate de modernizare mult mai mici, fiind redusă drastic sustenabilitatea. Noile state aliate au venit cu o valoare adăugată, dar au creat și noi sarcini pentru apărarea avansată. În acest cadru, apărarea avansată s-a mutat mai mult din punct de vedere conceptual la totalitatea forțelor SUA, pe care le-ar putea proiecta într-o zonă de luptă avansată, fie că este vorba de apărare cibernetică, spațială, lovituri convenționale de precizie și cu rază lungă de acțiune, apărare aeriană terestră dislocabilă, toate acestea devenind subiectul noilor programe de dezvoltare a forțelor americane (Cordesman și Hwang 2021b).

Un nou impuls pentru dezvoltarea conceptului de apărare avansată a venit odată cu războiul din februarie 2022, când apărarea dincolo de teritoriul aliat a redevenit interesantă și subiect de dezbateri. Măsurile de reasigurare și descurajare, inițiate începând cu 2014, au fost insuficiente pentru aliații de pe flancul estic, în special pentru regiunea baltică, care nu deține un spațiu geografic de retragere, deoarece vorbim despre state mici și înguste teritorial, astfel încât un scenariu de atac rusesc ar fi putut deveni rapid un fapt împlinit. Nici măcar trecerea de la o prezență avansată sporită și descurajare la o capacitate de apărare mai mare, decisă de aliați încă din 2014 prin Planul de acțiune pentru pregătire (RAP), nu a mai fost suficientă pentru ca teritoriul aliat să nu cadă în mâinile Rusiei (Matlé 2023). Astfel că, la summitul de la Madrid, NATO a continuat să își dezvolte strategia militară de la o „prezență avansată” la o postură de „apărare avansată”, cu forțe de nivel brigadă, care ar reprezenta componenta centrală a noii strategii a NATO.

Cedarea teritoriului NATO forțelor rusești în vederea recuperării ulterioare a acestuia îi lasă vulnerabili pe cetățenii acelor țări NATO și UE, iar toate crimele de război din Ucraina sunt o dovadă a acestui lucru (Bergmann și Svendsen 2023). NATO a trecut de la prezența avansată consolidată, cu grupuri de luptă multinaționale, la o apărare avansată permanentă pe flancul estic, cu 300.000 de soldați în stare de alertă, o creștere masivă față de cei 40.000 de soldați care compuneau forța de reacție rapidă a Alianței, Forța de reacție a NATO, înainte de Summitul de la Madrid. Acesta a devenit argumentul și capabilitățile necesare pentru apărarea fiecărui centimetru din teritoriul NATO, fapt care reclamă și ca forțele NATO să aibă un grad ridicat de pregătire de luptă pentru a se angaja într-un război convențional (Cancian și Monaghan 2023).

De la prezența avansată și descurajare la postura avansată și la noua apărare avansată la frontierele NATO

Statele Unite și-au asumat faptul că nu se mai pot baza, pentru apărarea avansată a aliaților săi, în primul rând pe proiectarea rapidă a puterii, atunci când este nevoie să-și apere aliații și partenerii din Pacificul de Vest și Europa, împotriva agresiunii chineze sau rusești. O postură avansată americană, credibilă din punctul de vedere al posibilelor lupte în Pacificul de Vest și în Europa, poate compensa dezavantajul Statelor Unite în ceea ce privește distanța în timp, astfel încât interesul s-a mutat către construirea unei posturi avansate pentru „a refuza o victorie rapidă și ieftină a Chinei sau a Rusiei, câștigând în același timp pentru ca întreaga greutate a puterii americane să fie pusă în aplicare” (Fabian 2020).

Pentagonul a introdus criteriul credibilității – pentru cetățenii proprii, pentru țările aliate și pentru adversari deopotrivă – a poziției avansate a SUA, revenind la trei linii principale: (1) trebuie să fie suficient de letală și de rezistentă, pentru a lupta în inferioritate numerică pe câmpuri de luptă extrem de disputate, încă de la începutul unui conflict; (2) trebuie să fie integrată cu forțele aliaților și partenerilor pentru a forma o postură defensivă coezivă și combinată; (3) trebuie să primească întăriri și realimentări rapide, în caz de război (Fabian 2020). Dimpotrivă, orice retragere a forțelor americane, indiferent de motive – de la costuri, nerespectarea Angajamentului de apărare de către aliați, o politică *China First* în DC – ar pune în pericol interesele de securitate națională ale SUA și ar reprezenta mesaje încurajatoare pentru regimurile autoritare din China, Rusia, Iran, Coreea de Nord și din alte părți.

Soluțiile în Europa ale unei astfel de posturi avansate de luptă credibilă ar însemna să se extindă prezența militară a SUA pentru a se încadra într-un concept operațional de descurajare prin negare, o prezență militară consolidată, de aproximativ 100.000 de militari americani în Europa, pe baza modelului actual 5+2, care menține un total de cinci grupuri de luptă de nivel brigadă (BCT), inclusiv cele două BCT suplimentare, desfășurate după invazia Rusiei (un grup de luptă al brigăzii blindate rotative și un grup de luptă al brigăzii de infanterie rotativă în România), pe lângă unitățile de dinaintea războiului (o IBCT și un grup de luptă al brigăzii Stryker staționat în avanposturi, cu baza în Italia și, respectiv, în Germania, și o ABCT rotativă, ca parte a operațiunii Atlantic Resolve) (Jones și alții 2024). Această postură ar menține cele șapte escadri de vânătoare, desfășurate în prezent în avanposturi, și ar adăuga o desfășurare rotativă persistentă de aeronave de generația a cincea pe flancul estic al NATO.

„Ceea ce așteptăm de la NATO în această fază viitoare este o planificare pe termen lung pentru modul în care va îndigui Rusia după (războiul din) Ucraina și va oferi rezistență și reasigurare țărilor care nu pot face acest lucru pe cont propriu. Aceasta ar putea fi o bază permanentă sau ar putea fi o pregătire rapidă – ar fi capabili să se desfășoare rapid, în loc să fie blocați într-o bază mare într-un singur loc. Toate acestea pot fi dezvoltate, ceea ce cred că este incredibil de important” (Wallace 2022).

Acest lucru a dus la resetarea apărării și a descurajării NATO la Madrid, care ar trebui să avanseze la Washington DC cu o planificare împotriva „intențiilor maxime” rusești (NATO 1950b). Acest lucru ar putea însemna revenirea NATO la strategia sa, de Sabie și Scut, din 1957, o combinație de forțe nucleare strategice pentru a descuraja atacul prin amenințarea cu represalii masive, alături de apărarea frontului estic al NATO prin amplasarea unor forțe semnificative cât mai departe posibil în est. Acest lucru ar putea explica, parțial, revenirea lui Putin la retorica nucleară și la agitarea sabiei războiului nuclear, bazată însă mai mult pe reafirmarea unei reveniri simbolice la ultimul său argument, de superputere, pe care-l mai deține, după degradarea forțelor sale convenționale în Ucraina.

Unele idei pentru noul conținut de apărare avansată ar putea fi preluate și din documentele recente ale Australiei. În actualizarea strategică a apărării pentru 2020, se afirmă: „capacitatea de a desfășura activități de apărare, în cooperare cu țările din regiune este fundamentală pentru capacitatea noastră de a ne modela mediul strategic”. Revista Strategică a Apărării din 2023 duce acest concept mai departe, afirmând: „pentru a proteja interesele strategice (ale Australiei), trebuie să contribuim la menținerea unui echilibru regional de putere în Indo-Pacific care să fie favorabil intereselor noastre” și „trebuie să ne poziționăm pentru protecția Australiei și pentru efecte integrate de apărare și descurajare în regiunea noastră imediată”.

În acest caz, „prezența avansată” este definită ca fiind prezența unităților sau a subunităților constituite dincolo de zonele principale de creștere – antrenare – susținere. Această definiție cuprinde o prezență de lungă durată, desfășurarea prin rotație pe termen nelimitat și staționarea permanentă a forțelor de prezență avansată. Prezența avansată poate sprijini multe obiective diferite, inclusiv diplomația prin apărare sau asistența directă pentru influența politică; consolidarea capacităților pentru a spori autonomia aliaților și demonstrarea angajamentelor. În acest document, Revista Strategică a Apărării, ne concentrăm asupra celei care este, fără îndoială, cea mai dificilă și cea mai solicitantă –, iar pentru Australia, și cea mai puțin cunoscută – formă de prezență avansată: desfășurarea de forțe armate pentru a semnala un angajament de descurajare (Australian Army Research Centre 2023). Factorii de succes ai prezenței avansate, ca postură de descurajare, sunt prezența avansată, evaluată în condițiile descurajării prin negare și apărării dincolo de teritoriul național, un cadru conceptual care evaluează „apărarea avansată”, în funcție de descurajarea prin negarea obiectivului vizat de adversar, deși în cadrul unei strategii naționale mai largi, de reasigurare și potențială escaladare (Australian Army Research Centre 2023).

Din punctul nostru de vedere, noul concept de apărare avansată ar trebui să ia în considerare foarte clar necesitatea unor zone contigue, în care descurajarea prin negare să fie dublată de alte instrumente, deoarece flancul estic al NATO a cunoscut deja breșe și amenințări, provenite din războiul de agresiune din Ucraina, precum drone pătrunse și distrugerii prin resturi de rachete și alte componente ale muniției

de artilerie. Aceasta ar putea include zone de interdicție de zbor în proximitatea teritoriului Alianței, mai aproape sau mai departe de frontiera aliată, acolo unde este posibil, cu acordul statelor suverane; o autorizație de doborâre a oricărui obiect militar zburător care depășește o linie decisă în afara teritoriului Alianței pentru a evita ca acesta să ajungă pe teritoriul NATO sau să dăuneze cetățenilor Alianței; apărare balistică și aeriană integrată cu statele partenere pentru a proteja teritoriul și cetățenii aliați (împreună cu cei ai statului suveran partener); o doctrină transparentă de apărare avansată, comunicată public, pentru a avertiza, a preveni și a descuraja orice abatere în acest sens.

Referințe

- Areteos, Evangelos.** 2020. "Mavi Vatan and Forward Defense. The Sinuous Journey of a Republican and Imperial Hybridization." <https://www.unic.ac.cy/da/wp-content/uploads/sites/11/2020/07/Mavi-Vatan-and-Forward-Defence-Evangelos-Areteos.pdf>.
- Australian Army Research Centre.** 2023. "Forward Presence for Deterrence. Implications for the Australian Army." *Occasional Paper* No. 15. https://researchcentre.army.gov.au/sites/default/files/op_15_-_forward_presence_for_deterrence.pdf.
- Barzegar, Kayhan.** fără an. "The Assassination of Qassem Soleimani Institutionalized Anti-American Sentiment in Iran." *Middle East Political and Economic Institute – MEPEI*. <https://mepei.com/the-assassination-of-qassem-soleimani-institutionalizes-anti-american-senti>.
- Bergmann, Max și Otto Svendsen.** 2023. "The Transatlantic Strategic Landscape in Transforming European Defense. A New Focus on Integration." <https://www.jstor.org/stable/resrep51361.5>.
- Cancian, Mark F. și Sean Monaghan.** 2023. "Made in Madrid NATO's Commitments to Strengthen Defense and Deterrence in Repel, Don't Expel. Strengthening NATO's Defense and Deterrence in the Baltic States." <https://www.jstor.org/stable/resrep52042.8>.
- Chifu, Iulian și Greg Simons.** 2017. *The Changing Face of Warfare in the 21st Century*. London and New York: Routledge.
- . 2023. *Rethinking warfare in the 21-st Century. The influence and effects of the Politics, Information and Communication Mix*. Cambridge University Press.
- Chifu, Iulian și Simona Țuțuianu.** 2017. *Torn Between East and West: Europe's Border States*. London and New York: Routledge.
- Colas, Brandon.** 2023. "A Rational Choice." *Æther: A Journal of Strategic Airpower & Spacepower* 2 (2): 18-30.
- Cordesman, Anthony H. și Grace Hwang.** 2021a. "Expand Upon the NATO 2030 Strategy and Work in the NATO 2021 Summit in Brussels to Develop Clear National Forces Plans to Address the Major Weaknesses in National Military Forces and National Contributions to NATO." În *Strengthen European Deterrence and Defense: NATO, NOT European Defense Autonomy, Is the Answer*, 16-26. Center for Strategic and International Studies (CSIS). <https://www.jstor.org/stable/resrep35122.6>.
- . 2021b. "Have the U.S. Clearly and Decisively Make Its Continued Commitment to NATO, Europe, and Extended Deterrence Clear in Strengthening European Deterrence and Defense." În *NATO, NOT European Defense Autonomy, Is the Answer*. Center for Strategic and International Studies (CSIS). <https://www.jstor.org/stable/resrep35122.5>.

- Fabian, Billy.** 2020. "Overcoming the Tyranny of Time: The Role of U.S. Forward Posture in Deterrence and Defense". <https://www.cnas.org/publications/commentary/overcoming-the-tyranny-of-time-the-role-of-u-s-forward-posture-in-deterrence-and-defense>.
- Jones, Seth G., Seamus P. Daniels, Catrina Doxsee, Daniel Fata și Kathleen McInnis.** 2024. "Alternative options - Forward defence. Strengthening U.S. force posture in Europe". <https://www.jstor.org/stable/resrep58186.10>.
- Kugler, Richard L. și Hans Binnendijk.** 2008. "Toward a New Transatlantic Compact". <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA486328.pdf>.
- Matlé, Aylin.** 2023. "From «Forward – Presence» to – «Forward Defense». Germany Must Strengthen –NATO’s Northeastern Flank in Lithuania." <https://dgap.org/en/research/publications/forward-presence-forward-defense>.
- Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation.** 2021. "Press release on Russian draft documents on legal security guarantees from the United States and NATO". https://www.mid.ru/en/forward_policy/news/1790809/.
- . 2024. "Forward Minister Sergey Lavrov’s remarks and answers to media questions following a UN Security Council meeting on Ukraine and an open debate on “The situation in the Middle East, including the Palestinian question”. https://mid.ru/en/forward_policy/news/1927568/.
- Monaghan, Sean.** 2022. "Resetting NATO’s Defense and Deterrence. The Sword and the Shield Redux." *Center for Strategic and International Studies (CSIS)*. <https://www.jstor.org/stable/resrep41893>.
- Montgomery, Evan B.** 2017. "Reinforcing the Front Line: U.S. Defense Strategy and the Rise of China. Centre for Strategic and Budgetary Assessments." <https://csbaonline.org/research/publications/reinforcing-the-front-line-u.s.-defense-strategy-and-the-rise-of-china>.
- National Library of Australia.** 1997. "Australia’s Strategic Policy". <https://catalogue.nla.gov.au/catalog/1699161>.
- NATO.** 1950a. "North Atlantic Defense Committee Decision on D.C. 13. A Report by the Military Committee on North Atlantic Treaty Organization on Medium Term Plan." <https://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/a500328d.pdf>.
- . 1950b. "North Atlantic Military Committee Decision on M.C. 14 Strategic Guidance for the North Atlantic Regional Planning." <https://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/a500328c.pdf>.
- . 1952. "North Atlantic Military Committee Decision on M.C. 14/1. A Report by the Standing Group on Strategic Guidance." <https://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/a521209a.pdf>.
- . 1957. "Final Decision on MC 48/2, A Report by the Military Committee on Measures to Implement the Strategic Concept." <https://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/a570523b.pdf>.
- . 2014. "Wales Summit Declaration". https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm.
- . 2024. "Funding NATO". https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_67655.htm#:~:text=At%20the%202023%20Vilnius%20Summit,of%20GDP%20annually%20on%20defence.

- Palmer, Diego A. Ruiz.** 2016. "The Framework Nations' Concept and NATO: Game-Changer for a New Strategic Era or Missed Opportunity?". *Research Paper* No. 132. <https://www.ndc.nato.int/news/news.php?icode=965>.
- Panetta, Leon.** 2020. "Defending Forward. Securing America by Projecting Military Power Abroad." <https://www.fdd.org/analysis/2020/12/15/defending-forward/>.
- Parliament of Australia.** 1997a. *The Suitability of the Australian Army for Peacetime, Peacekeeping and War*. https://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Committees/Joint/Completed_Inquiries/jfadt/army/issues.
- . 1997b. "Australia's Defense Strategy." https://aphref.aph.gov.au/house_committee_jfadt_army_armych_3.pdf.
- President of Russia.** 2024. "Presidential address to the Federal Assembly". <http://www.en.kremlin.ru/events/president/transcripts/messages/73585>.
- Romaniecki, Leon.** 2016. "Sources of the Brezhnev Doctrine of Limited Sovereignty and Intervention." <https://www.cambridge.org/core/journals/israel-law-review/article/abs/sources-of-the-brezhnev-doctrine-of-limited-sovereignty-and-intervention/8BD47DB7C09CE79EFEB1F5AFE3CC905C>.
- Sinem, Adar.** 2020. "Understanding Turkey's Increasingly Militaristic Forward Policy?" *MENA Politics Newsletter* (APSA MENA POLITICS) 3 (1).
- Taspinar, Ömer.** 2008. "Turkey's Middle East Policies: Between Neo-Ottomanism and Kemalism." *Carnegie Papers*. <https://carnegieendowment.org/2008/10/07/turkey-s-middle-east-policies-between-neo-ottomanism-and-kemalism-pub-22209>.
- Tetrajs, Bruno.** 2018. "Russia's Nuclear Policy: Worrying for the Wrong Reasons." *Survival* 60 (2): 33-44. doi:10.1080/00396338.2018.1448560.
- US Department of Commerce.** 2020. "A Federal Strategy to Ensure Secure and Reliable Supplies of Critical Minerals". https://www.commerce.gov/sites/default/files/2020-01/Critical_Minerals_Strategy_Final.pdf.
- US Department of State – Bureau of Consular Affairs.** fără an. "International Travel". <https://travel.state.gov/content/travel/en/international-travel.html>.
- . 1962. *Address by Secretary of Defense McNamara at the Ministerial Meeting of the North Atlantic Council*. Document 82, Foreign Relations of the United States 1961-1963, Vol. VIII, National Security Policy.
- Vatanka, Alex.** 2021a. "Conclusion: Is 'Forward Defense' A Sustainable Military Doctrine in Whither the IRGC of the 2020s? Is Iran's Proxy Warfare Strategy of Forward Defense Sustainable?" <https://www.jstor.org/stable/resrep28480.6>.
- . 2021b. "Soleimani Ascendant: The Origins of Iran's 'Forward Defense' in Whither the IRGC of the 2020s? Is Iran's Proxy Warfare Strategy of Forward Defense Sustainable?" <https://www.jstor.org/stable/resrep28480.5>.
- Wallace, Ben.** 2022. "NATO and International Security". Volume 714: debated on Thursday 19 May 2022, U.K. Parliament, Hansard. <https://hansard.parliament.uk/commons/2022-05-19/debates/D190232B-3733-4708-B5AA-3EF5A40C2A24/NATOAndInternationalSecurity>.
- Wojciech, Lorenz.** 2022. "Forward Defence: a New Approach to NATO's Defence and Deterrence Policy." *PISM paper* no 2 (210). <https://www.pism.pl/publications/forward-defence-a-new-approach-to-natos-defence-and-deterrence-policy>.
- Yaacob, Abdul Rahman.** 2022. "Towards a 'Forward Defence' for Singapore: Revisiting the Strategy of the Singapore Armed Forces 1971-1978." *British Journal for Military History* 8 (3). <https://journals.gold.ac.uk/index.php/bjmh/article/view/1650>.